

2023Z01691

Vragen van de leden **Teunissen** en **Wassenberg** (beiden PvdD) aan de Ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Justitie en Veiligheid over *het demonstratierecht* (ingezonden 2 februari 2023).

Vraag 1

Klopt het dat er bij de demonstratie van de klimaativisten van Extinction Rebellion in Den Haag op 28 januari jongstleden 768 mensen gearresteerd zijn?

Vraag 2

Is het eerder voorgekomen in Nederland dat er meer dan 700 arrestaties zijn verricht bij één demonstratie?

Vraag 3

Vindt u het wenselijk dat er meer dan 700 arrestaties worden verricht bij één demonstratie? Staat het arresteren van meer dan 700 mensen bij één demonstratie wat u betreft op gespannen voet met het demonstratierecht?

Vraag 4

Hoe lang heeft de demonstratie op de snelweg geduurd voor de politie ingreep?

Vraag 5

Hoe lang heeft de steundemonstratie op de stoep boven de tunnelbak geduurd?

Vraag 6

Klopt het dat de politie de steundemonstratie na een half uur probeerde te beëindigen?¹ Zo nee, hoe zit het dan?

Vraag 7

Waarom probeerde de politie de steundemonstratie boven de snelweg aanvankelijk na een half uur te beëindigen? Erkent u dat dit een ernstige inperking van het demonstratierecht zou hebben opgeleverd?

¹ <https://twitter.com/FossielvrijNL/status/1620092829551984640>

Vraag 8

Klopt het dat de steundemonstratie uiteindelijk niet is beëindigd, omdat de politie besloot de rijstroken naast de stoep af te zetten om de veiligheid te waarborgen?

Vraag 9

Erkent u dat wanneer het faciliteren van een demonstratie mogelijk is en er maatregelen kunnen worden getroffen voor de veiligheid, de demonstratie niet zou mogen worden beëindigd?

Vraag 10

Erkent u dat ook de demonstratie op de snelweg gefaciliteerd had kunnen worden – door bijvoorbeeld rijstroken af te zetten en matrixborden te gebruiken voor het wegverkeer – aangezien de locatie en het tijdstip van de demonstratie ver van tevoren duidelijk waren? Erkent u dat dit waarschijnlijk minder politiecapaciteit zou hebben gekost, aangezien u zich daar zorgen over maakt?²

Vraag 11

Kunt u uitgebreid toelichten waarom de lokale driehoek de demonstratie niet heeft gefaciliteerd, maar gekozen heeft voor het strafrechtelijke instrumentarium?

Vraag 12

Klopt het dat er tegen sommige demonstranten hardhandig is opgetreden door de politie?

Vraag 13

Volgt er een onderzoek naar geweldsaanwending door de politie bij de demonstratie op 28 januari jongstleden? Zo nee, waarom niet? Zo ja, kunt u de uitkomsten delen?

Vraag 14

Klopt het dat er journalisten zijn opgepakt bij de demonstratie, ondanks het tonen van een perskaart? Op basis van welke verdenking zijn deze journalisten opgepakt? Worden deze journalisten inmiddels nog steeds verdacht van strafbare feiten?

Vraag 15

Vindt u het wenselijk dat journalisten worden opgepakt bij een demonstratie?

Vraag 16

Deelt u de mening dat het oppakken van journalisten bij demonstraties een bedreiging vormt voor de persvrijheid? Zo nee, waarom niet?

Vraag 17

Kunt u zich herinneren dat er bij vorige demonstraties van Extinction Rebellion in Den Haag ook journalisten zijn opgepakt? Zijn er sindsdien plannen gemaakt in samenwerking met de lokale driehoek om dit in de toekomst te voorkomen? Zo nee, waarom niet?

Vraag 18

Klopt het dat er voorafgaand aan de demonstratie zes mensen gearresteerd zijn op verdenking van opruiing vanwege het oproepen tot een snelwegblokkade? Klopt het dat er in totaal acht mensen worden verdacht van opruiing vanwege het oproepen tot een snelwegblokkade?

² «De justitieminister hekelt tevens de grote politie-inzet die nodig was bij de demonstratie van de klimaatactivisten. «Als je ziet hoeveel politie hier nodig was en bedenkt hoe hard we die agenten nodig hebben om boeven te vangen, dan zou ik graag willen dat we onze capaciteit anders verdelen.»» <https://wnl.tv/2023/01/29/justitieminister-yesilgoz-over-protestactie-extinction-rebellion-maak-je-punt-maar-zonder-dat-je-anderen-in-gevaar-brengt/>

Vraag 19

Is het eerder voorgekomen in Nederland dat demonstranten voorafgaand aan een demonstratie zijn gearresteerd op verdenking van opruiing vanwege het oproepen tot een snelwegblokkade?

Vraag 20

Klopt het dat het Openbaar Ministerie deze mensen voor de rechter brengt? Zou het niet beter zijn als rechters zich bezig kunnen houden met echte «boeven», zeker gezien de capaciteitstekorten in de rechtspraak, in overeenstemming met uw wens dat de capaciteit van de politie wordt ingezet voor het «vangen van boeven»?³

Vraag 21

Staat het vooraf arresteren van demonstranten wat u betreft op gespannen voet met het demonstratierecht? Zo nee, waarom niet?

Vraag 22

Deelt u de volgende opvatting van het College voor de Rechten van de Mens: «Het opleggen van beperkingen mag alleen als dat echt noodzakelijk is en moet gebeuren op de minst ingrijpende manier. Inzet van strafrechtelijke instrumenten om de organisatie van een demonstratie te verhinderen is een extreem zwaar middel dat niet makkelijk te rechtvaardigen valt»?⁴ Vindt u dat de inzet van strafrechtelijke instrumenten in dit geval wordt gerechtvaardigd? Zo ja, kunt u dit uitgebreid toelichten? Zo nee, waarom niet?

Vraag 23

Kunt u reageren op de analyses van het College voor de Rechten van de Mens en van Amnesty International, die stellen dat het oproepen tot een snelwegblokkade niet zomaar gekwalificeerd kan worden als een strafbaar feit als de intentie een vreedzame demonstratie is?

Vraag 24

Erkent u dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft geoordeeld dat ook aan een tijdelijke wegblokkade de vrijheid van demonstratie moet worden toegekend?

Vraag 25

Erkent u dat het Gerechtshof van Amsterdam vorig jaar heeft geoordeeld dat het blokkeren van een snelweg onder het demonstratierecht valt als de intentie een vreedzame en geweldloze demonstratie is?

Vraag 26

Hoe beoordeelt u de handelwijze van het Openbaar Ministerie in dezen? Erkent u dat het vooraf arresteren van demonstranten een zeer ingrijpende maatregel is die uitgebreid moet worden gemotiveerd met het oog op de inperking van het demonstratierecht? Is dat in dit geval gebeurd? Kunt u die analyse delen?

Vraag 27

Erkent u dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, de Nationale ombudsman, Amnesty International en drie staatsrecht deskundigen in opdracht van uw ministerie uitvoerig hebben bepleit dat het Openbaar Ministerie en het lokale bestuur een demonstratie zo goed mogelijk moeten faciliteren, door bijvoorbeeld maatregelen te treffen voor de veiligheid? Vindt u dat dit op 28 januari en de dagen daaraan voorafgaand gebeurd is?

³ «De justitieminister hekelte tevens de grote politie-inzet die nodig was bij de demonstratie van de klimaatactivisten. «Als je ziet hoeveel politie hier nodig was en bedenkt hoe hard we die agenten nodig hebben om boeven te vangen, dan zou ik graag willen dat we onze capaciteit anders verdelen.»» <https://wnl.tv/2023/01/29/justitieminister-yesilgoz-over-protestactie-extinction-rebellion-maak-je-punt-maar-zonder-dat-je-anderen-in-gevaar-brengt/>

⁴ College voor de Rechten van de Mens, «Demonstratierecht onder druk, blijkt uit aanhouding klimaatactivisten», 31 januari 2023, www.mensenrechten.nl/actueel/nieuws/2023/01/31/demonstratierecht-onder-druk-blijkt-uit-aanhouding-klimaatactivisten

Vraag 28

Erkent u dat de Nationale ombudsman in 2018 in het rapport «Demonstreren, een schurend grondrecht» erop wees dat «De overheid neigt naar risicomijdend gedrag. Overheden beschouwen het demonstratierecht in de praktijk niet zelden als onderdeel van een belangenafweging: het recht op demonstreren versus het belang van de openbare orde en veiligheid. De essentie van het grondrecht tot demonstreren moet voorop staan. Die essentie is dat de overheid zich tot het uiterste moet inspannen om demonstraties te faciliteren en te beschermen, zodat burgers in vrijheid hun mening – hoe impopulair ook – kunnen laten horen. Elke andere houding van de overheid doet afbreuk aan de kern van het demonstratierecht»? Wat is er sinds het rapport van de Nationale ombudsman concreet gedaan om dit te verbeteren?

Vraag 29

Deelt u de opvatting van Amnesty International en het College voor de Rechten van de Mens dat het demonstratierecht ernstig onder druk staat en dat het vooraf oppakken van demonstranten geen gewoonte moet worden? Zo nee, waarom niet?

Vraag 30

Hoe bent u van plan in de toekomst om te gaan met oproepen tot snelwegblokkades en hoe bent u van plan daarbij het demonstratierecht te garanderen? Deelt u de mening dat de omgang met snelwegblokkades geen lokale aangelegenheid is omdat snelwegblokkades in het hele land kunnen plaatsvinden en een eenduidige aanpak daarbij gewenst is om rechtsgelijkheid te garanderen? Zo nee, waarom niet?

Vraag 31

Bent u bereid de gang van zaken in de dagen voorafgaand en op de dag van de demonstratie uitgebreid te evalueren en hierover in gesprek te gaan met mensenrechtenorganisaties zoals het College voor de Rechten van de Mens en Amnesty International? Zo nee, waarom niet?

Vraag 32

Kunt u aangeven wat het Openbaar Ministerie verstaat onder de term «ontwrichting»? Erkent u dat dit klinkt als een politieke en niet als een strafrechtelijke duiding van de situatie?⁵

Vraag 33

Kent u de uitlatingen van de heer Zwinkels, hoofdofficier van Justitie in Den Haag, op LinkedIn, waarin hij de strategie van de demonstranten bekritiseert, die voor maatschappelijke verharding en polarisatie zou zorgen waardoor het draagvlak voor oplossingen zou worden ondermijnd?⁶ Erkent u dat dit politieke uitspraken zijn? Deelt u de mening dat deze uitlatingen over de strategie van een groep demonstranten op gespannen voet staat met de onafhankelijkheid die het Openbaar Ministerie dient te hebben wat het doel van demonstraties?

⁵ «Drie mannen en drie vrouwen zijn vanmorgen aangehouden en worden op dit moment verhoord. Ze worden ervan verdacht te hebben opgeroepen tot een gevaarlijke en ontwrichtende blokkade van de Utrechtsebaan in Den Haag. Oproepen tot een strafbaar feit (zoals het blokkeren van de openbare weg) geldt als opruiing.» <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2023/01/26/zes-aanhoudingen-voor-oproep-blokkade-utrechtsebaan>

⁶ «Het overschrijden van wettelijke grenzen als strategie zorgt voor ophef en aandacht. Maar ook voor maatschappelijke verharding en polarisatie. Daardoor wordt het draagvlak voor oplossingen juist weer ondermijnd. Dat is de tragiek van deze strategie.» Geciteerd in: «Nee, de A12 blokkeren mag niet. Maar de intimidatie en willekeur zijn onuitstaanbaar.» Kustaw Bessems, De Volkskrant, 28 januari 2023. De Volkskrant, «Nee, de A12 blokkeren mag niet. Maar de intimidatie en willekeur zijn onuitstaanbaar», <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/nee-de-a12-blokkeren-mag-niet-maar-de-intimidatie-en-willekeur-zijn-onuitstaanbaar~b14af051/>

Vraag 34

Kent u het interview met politiechef Willem Woelders waarin hij zegt dat veel politiemensen sympathie hebben voor het standpunt van de boeren en dat de provincies zo snel mogelijk met de boeren om tafel moeten gaan zitten?⁷ Erkent u dat dit politieke uitspraken zijn? Deelt u de mening dat deze uitlating op gespannen voet staat met de onafhankelijkheid die de politie dient te hebben wat betreft het doel van demonstraties?

Vraag 35

Erkent u dat dit erop duidt dat hoge functionarissen bij politie en justitie meer sympathie hebben voor de boeren dan voor klimaatactivisten? Zo nee, waarom niet? Kunt u zich wel voorstellen dat mensen door deze uitspraken die indruk krijgen? Vindt u dat wenselijk?

Vraag 36

Kent u het artikel in de Volkskrant van 29 januari jongstleden, «Veel meer arrestaties bij acties Extinction Rebellion dan bij boerenprotesten»⁸, waaruit blijkt dat er sinds 2020 bij demonstraties van Extinction Rebellion ruim 2.000 demonstranten zijn opgepakt, tegenover 100 arrestaties bij de boerenprotesten, terwijl er meer boerenprotesten dan klimaatdemonstraties waren? Hoe verklaart u dit verschil? Waarom houdt de overheid deze cijfers zelf niet bij? Op welke manier kan zonder deze cijfers rechtsgelijkheid tussen groepen demonstranten worden gegarandeerd?

Vraag 37

Erkent u dat uit het onderzoek van de Volkskrant blijkt dat er veel meer arrestaties hebben plaatsgevonden bij demonstraties van Extinction Rebellion dan bij de boerenprotesten?

Vraag 38

Klopt het dat er bij demonstraties van Extinction Rebellion vaak meer dan 50 mensen worden gearresteerd? Klopt het dat dit bij boerendemonstraties slechts één keer het geval was sinds 2020? Hoe verklaart u dit verschil?

Vraag 39

Erkent u dat er bij boerenprotesten veel vaker achteraf arrestaties zijn verricht? Erkent u dat achteraf arresteren het demonstratierecht minder inperkt dan arresteren voorafgaand of tijdens een demonstratie?

Vraag 40

Erkent u dat arrestaties bij boerenprotesten vaak gebeuren vanwege verdenking van strafbare feiten die niets te maken hebben met een vreedzame en geweldloze demonstratie die worden beschermd onder het demonstratierecht, zoals bijvoorbeeld geweldpleging en brandstichting, terwijl het merendeel van de demonstranten van Extinction Rebellion worden gearresteerd vanwege het blokkeren van een snelweg, waarvan het Europees Hof heeft geoordeeld dat dit onder het demonstratierecht kan vallen?

⁷ «Veel politiemensen hebben begrip voor de positie van de boeren, ik ook. Je zult maar jarenlang geïnvesteerd hebben en je voortbestaan staat op het spel. Daarom vind ik dat de provincies zo snel mogelijk met de boeren moeten gaan zitten over de concrete gevolgen en het niet over de zomer heen moeten tillen.»

⁸ De Volkskrant, «Veel meer arrestaties bij acties Extinction Rebellion dan bij boerenprotesten», 29 januari 2023, <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/veel-meer-arrestaties-bij-acties-extinction-rebellion-dan-bij-boerenprotesten~bae8d301/#:~:text=Boeren%20protesteren-%20vaker&text=Zo%20arresteerde%20de%20politie%20in,van%20het%20vliegveld-%20waren%20binnengedrongen>

Vraag 41

Erkent u dat demonstraties van Extinction Rebellion vaak na korte tijd beëindigd worden, terwijl boeren vaak urenlang de snelweg kunnen bezetten?⁹ Zo nee, waarom niet en kunt u dat aantonen? Zo ja, hoe verklaart u dit verschil?

Vraag 42

Erkent u dat het wegslepen van een grote hoeveelheid trekkers veel moeilijker is dan het wegslepen van een klimaatdemonstrant die zich niet verzet? Erkent u dat het resultaat daarvan is dat er bij boerenprotesten vaak de-escalierend wordt opgetreden, terwijl er bij klimaatprotesten juist voor een harde aanpak wordt gekozen? Erkent u dat de uitkomst daarvan is dat het recht van de sterkste geldt? Zo nee, waarom niet? Zo ja, vindt u dit wenselijk? Kunt u dit toelichten?

Vraag 43

Kunt u uitgebreid reageren op de analyse van mr. dr. Berend Roorda, docent bij de Rijksuniversiteit Groningen gespecialiseerd in het demonstratierecht, dat het erop lijkt dat de aanpak van klimaatactivisten steviger is dan de aanpak van boerenprotesten, mede vanwege de angst bij boerenprotesten dat het escaleert?¹⁰ Kunt u ook de beschreven casus van de klimaatactivisten in het Mauritshuis die harder zijn gestraft dan de boeren die voor het huis stonden van Minister van der Wal hierbij betrekken?

Vraag 44

Erkent u dat door het verschillend aanpakken van demonstraties van boeren en klimaatactivisten er rechtsongelijkheid is tussen deze groepen demonstranten? Zo nee, waarom niet? Erkent u dat het uw taak is om te waarborgen dat er rechtsgelijkheid is tussen groepen demonstranten? Hoe vervult u die taak en welke concrete acties horen daarbij?

Vraag 45

Kunt u deze vragen elk afzonderlijk en binnen drie weken beantwoorden?

⁹ «Op 27 juli, de dag met veel boerenacties tegelijk, heeft de politie in onderhandeling met de boeren gezegd: je mag hier demonstreren als het niet langer duurt dan twee uur. Als klimaatactivisten zonder die tolerantie worden bejegend, moet je toch echt spreken van een ongelijke behandeling.» De Volkskrant, «Advocaat Extinction Rebellion: «Mijn cliënt wordt het recht te demonstreren ontnomen», 26 januari 2023, <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/advocaat-extinction-rebellion-mijn-client-wordt-het-recht-te-demonstreren-ontnomen~b393a324/>

¹⁰ Algemeen Dagblad, «Docent RUG ziet klimaatactivist harder aangepakt worden dan boer: «Ik zet hier vraagtekens bij», 27 januari 2023, <https://www.ad.nl/groningen/docent-rug-ziet-klimaatactivist-harder-aangepakt-woorden-dan-boer-ik-zet-hier-vraagtekens-bij~ae067d97/?cb=068fcdfa9a305149942b506205894d11&auth%5Frd=1>